

3/17/21 - Pesachim Daf 116 – If you put yourself at danger for a Mitzvah are you Yotzei?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז עמוד א

אף על פי שאין חרוסת מצוה. ואי לא מצוה - משום מאי מייתי לה? - אמר רבי אמי: משום קפא.

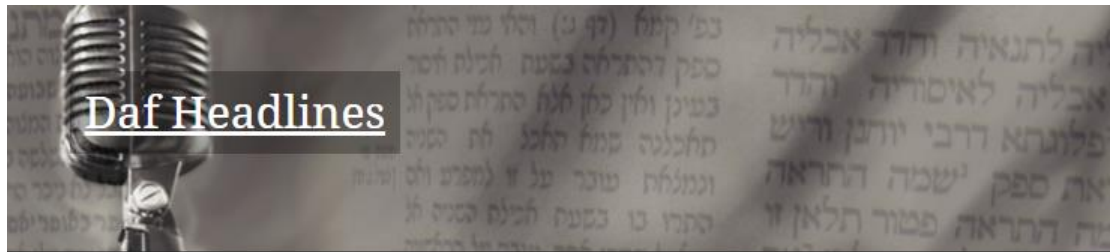
רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן כה

מתני' מזגו לו כוס ראשון ב"ש אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין. וב"ה אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על היום הביאו לפניו מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת פירש רשב"ם דטיבול זה לא היה בחרוסת מדלא מדכר חרוסת עד טיבול שני וכן היה נוהג ר"ת שלא היה מטבל טיבול ראשון בחרוסת דהא קי"ל כר' אלעזר בר צדוק (לקמן סי' ל) דאמר חרוסת מצוה זכר לתפוח או זכר לטיט א"כ בשעת טיבול המרור שהוא טיבול של מצוה ראוי לטבל בו ולא ראשונה דלאחר שמלא כריסו ממנו יביאנו למצוה וא"ת תינח היכא דאית ליה שאר ירקי אלא מתני' דאיירי בדלית ליה שאר ירקי ות"ק ס"ל חרוסת משום קפא א"כ אמאי לא מייתי חרוסת בהדי חזרת קמא מפני הסכנה ותירץ ה"ר יונה ז"ל משום דטיבול ראשון אינו לחיוב אלא להיכירא בעלמא ורגילין כל השנה שאוכלין חזרת בלא חרוסת ואינם חוששים לקפא גם עתה נמי לא חשו חכמים אם יאכלוהו בלא חרוסת כמו שעושין בשאר ימות השנה אבל טיבול שני שהוא של מצוה הזהירו חכמים שלא יהא בו חשש סכנה.

שו"ת עונג יום טוב סימן מא

נסתפקתי בחולה שיש בו סכנה והגיע ליל פסח וזמן אכילת מצה ואמרו הרופאים שאם יאכל מצה יסתכן והוא מרוב חביבת המצוה לא שמע לקולם ואכל כזית מצה ולשעה או שתים נתרפא וסר החולי מעליו עד שאמרו שרשאי לאכול כזית מצה אי יצא במה שאכל בעת שהי' מסוכן או דילמא כיון שהי' פטור אז מלאכול לא יצא בו. ודומה לאדם שהוא עתים חלים ועתים שוטה ואכל מצה בעת שטותו ונעשה חלים דלא יצא באכילת שטותו כדאמרין בר"ה (דף כ"ח) גבי כפאוהו ואכל מצה עיין שם.

לכאורה נראה להביא רא"י מהא דאמרין ביבמות (דף ס"ד) כי אתי ר' יצחק בר יוסף אמר עובדא הוי



Daf Headlines

קמיה דר"י בכנישתא דמעון ביוה"כ שחל להיות בשבת ומלה ראשונה ומת שניה ומת שלישית באה לפניו אמר לה לך ומולי א"ל אב"י חזי דקא שרית איסורא וסכנתא. ופרש"י ז"ל איסורא שאם איכא חזקה בשני פעמים והשלישי ניתן לדחות ממנה הו"ל מילה שלא בזמנה ואינו דוחה את השבת עכ"ל. ומדחשיב ליה מחלל את השבת במל באופן שלא היה מחויב למול. א"כ הרי חזינן דמצוה שאינה צריכה לעשות משום סכנה ועבר ועשה דמי כמי שלא עשה ומחשבינן ליה כאלו חלל את השבת שלא לצורך מצוה. וה"נ בענין שאלתינו דמי כמי שלא אכל מצה וצריך לחזור ולאכול. ודוחק לומר דהא דקרי ליה איסורא היינו מחשש שמא ימות הוולד ואז מקרי חילול שבת. דהא חזינן שלא היה ניתן לדחות את השבת. אבל בזה שאכל מצה ולא הזיק לו מקרי שפיר קיום מצוה. דז"א דאם נימא דכל היכא דלא הזיק לו מקרי קיום מצוה אף שהיה פטור עפ"י ד"ת. א"כ התם נמי כשמת מקיום המצוה נימא נמי דהמצוה קיים ולא מיקרי חילול שבת. דהא מילה דוחה שבת ועבר רק על מצות וחי בכך. ומדקא חשבינן ליה התם חילול שבת במת הוולד ש"מ דעיקר טעמא הוי דכיון דהתורה פטרתו מלמול אין כאן מצוה כלל והוי מילה שלא בזמנה וחילול שבת. וה"נ אין כאן קיום המצוה כלל וצריך לחזור ולאכול ואף על גב דגבי עוסק במצוה פטור מן המצוה מבואר בש"ס דזבחים דאם עשה המצוה שפטור ממנה שפיר מיקרי מצוה לגביה אף על גב שהי' פטור ממנה מחמת שעוסק במצוה ראשונה דהא אמרינן שם (דף י"ט) גבי בגדי כהונה תפילין מהו שיחוצו מצוה דגופי' חייץ או לא חייץ איגלגל מילתא ומטא לקמיה דר"א ואמר תלמוד ערוך בידינו תפילין חוצצת. מיתבי כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדן פטורין מן התפילה ומן התפילין מאי לאו אם הניחו אינן חוצצת עכ"ל הגמרא. הרי דאף שפטורים מן התפילין מטעם עוסק במצוה פטור מן המצוה כמו שפי' רש"י ז"ל שם אפ"ה אם הניחן בעי למימר דאינן חוצצת משום מצוה דגופיה לא חייץ. הרי דאף שהיה פטור מלעשות המצוה אפ"ה אם עשה מקרי עשה מצוה. נראה דלא דמי כלל דהתם בר חיובא הוא גם במצוה השניה אלא שקדמתה מצוה ראשונה שעסק בה להכי אם קיים גם השניה מקרי עשה מצוה משא"כ מי שפטור מן המצוה מחמת סכנת נפשות שאמרה תורה וחי בהם לאו בר חיובא הוא בזה ואם עשה כמאן דלא עביד דמי ולא מיקרי מצוה כלל.

ונ"ל לבאר בזה דברי הרא"ש ז"ל בפ' ע"פ (דף קט"ו) בטעמא דטיבול שני בעי חרוסת משום קפא ובטיבול ראשון לא בעי חרוסת וכתב הרבינו יונה ז"ל דטיבול ראשון אינו לחיוב אלא להיכרא בעלמא ורגילין כל השנה שאוכלין חזרת בלא חרוסת ואינם חוששין לקפא גם עתה נמי לא חשו חכמים אם יאכלו בלא חרוסת כמו שעושין בשאר ימות השנה. אבל טיבול שני שהוא של מצוה הזהירו חכמים שלא יהא בו חשש סכנה עכ"ל. ולדברינו יש להעמיס בכוונת הר"י ז"ל דכיון דטיבול שני הוי מצוה ובמצוה אם עושה בדרך שיש בו סכנה לא יצא ידי חובתו להכי הצריכו חרוסת משום קפא ודו"ק: